

3. HAVALİMANI İŞÇİLERİ DOSYASI

Ne Olmuştu? 14 Eylül 2018’de çalışma şartlarının ağırlığı, barınma, yemekhane ve servis koşullarının kötülüğü, ücretlerin ödenmemesi ve iş cinayetleri sebebiyle isyan eden inşaat işçileri eyleme başladı. Giderek kitleselleşen ve bütün yerleşkeye yayılan eylemler karşısında şirket yetkilileri kolluk kuvvetlerine başvurdu. Aynı gece, inşaat işçilerinin kaldığı odalar basılarak 401 işçi gözaltına alındı. 15 Eylül 2018’de inşaat işçileriyle dayanışma amacıyla Dev Yapı-İş ve İnşaat-İş sendikalarının çağrısıyla Kadıköy’de toplanan gruba polis saldırdı ve 27 kişi gözaltına alındı.

Soruşturma: Gözaltına alınan inşaat işçilerinin 275’i 16 Eylül 2018 Pazar gününe kadar, kalan 126 işçinin 83’ü de gruplar halinde tahliye edildi. Savcılık, kalan 43 kişiden 15’inin adli kontrol şartıyla salıverilmesine, 28 kişinin de tutuklama talebiyle mahkemeye sevk edilmesine karar verdi. Gaziosmanpaşa Adliyesine getirilen 43 kişiden 4’ünün İnşaat-İş Sendikası üyesi ve yöneticisi olduğu öğrenildi.

Tutuklama istemiyle mahkemeye sevk edilen 28 kişiye *2911 sayılı kanuna muhalefet, polise muhalefet, kamu malına zarar vermek, çalışma hürriyetinin ihlali, halkı kin, nefret ve düşmanlığa tahrik etmek, görevi yaptırmamak için direnme ve genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması* suçlamaları yöneltildi. Savcılığın bu kararı, kişilerin direnişte aktif rol almış olmaları, durumun video kayıtlarıyla tespit edilmiş olması ve kuvvetli suç şüphesi teşkil etmesi sebebiyle verdiği öğrenildi.

Kovuşturma: 24 işçi “Görevi yaptırmamak için direnme” (TCK 265)¹, “İş ve çalışma hürriyetinin ihlali” (TCK 117)², “Kamu malına zarar verme” (TCK 151 ve 152)³ ve “Toplantı ve yürüyüşlere silah vb aletlerle katılma” (2911 Sayılı Kanuna Muhalefet) suçlamalarıyla tutuklanırken, diğer dört işçiye haftada iki gün adli kontrol ve yurtdışına çıkış yasağı getirildi. Böylece adli kontrol şartıyla salıverilen işçi sayısı 19 olurken, 24 işçi tutuklandı.

25 Eylül 2018 günü, şantiyede protestoların devam etmesi sonucunda 4 işçi daha gözaltına alındı. Bu 4 işçiden de 3’ü tutuklandı. Aynı sebeplerle 5 Ekim 2018’de, aralarında sendikacıların da bulunduğu 6 işçi daha tutuklandı. Bu tarihten sonra tutuklanan 2 sendika yöneticisiyle birlikte toplam tutuklu işçi sayısı 35’e yükseldi.

18 Eylül 2018’de gözaltına alınan 24 işçi için Gaziosmanpaşa 2. Sulh Ceza Hakimliği tarafından yapılan tutukluluk incelemesinden sonra 6 işçi serbest bırakıldı.

5 Aralık 2018’de davanın ilk duruşması görüldü ve 1’i hariç bütün işçiler tahliye edildi.

YARGIYI YARGILAMA

3. Havalimanı işçileri hakkında yürütülen soruşturma safhalarını medyaya yansıyan haberlerden inceleyen “Gölge Mahkeme” aşağıdaki hükme vardı:

KARARIN ÖZETİ

6 Kasım 2018

Gereği düşünüldü.

1. İşçilerin; kaynağını Anayasa ve İş Kanunu’ndan alan “ücretlerin ödenmemesi halinde iş görme borcunu yerine getirmekten kaçınma” hakkını kullanmasına önce kolluk kuvvetleriyle başlayan, sonra da mahkeme tarafından sürdürülen müdahale yasaya aykırıdır.
2. İşçiler hakkında düzenlenen iddianamede yer alan ve işçilerin tutuklanmasına sebep olan “delil”ler, gerçeklikten uzak ve hatta tamamen uydurmadır. İddianameyi hazırlayan Savcı, siyasi sebeplerle(*belki de baskılarla?*) görevini kötüye kullanmaktadır ve bu “**Görevi kötüye kullanma**”⁴ suçunu oluşturur.
3. Kolluk kuvvetlerinin müdahalesi ise, Savcı’nın emriyle gerçekleşmesi sebebiyle meşru kabul edilemez. Anayasa’nın 137. maddesinde⁵ belirtildiği üzere, kanunsuz emrin itiraz edilmeden yerine getirilmesi durumunda emri uygulayan da suçludur ve hatta konusu suç olan emir her ne şartla yerine getirilirse getirilsin uygulayanın da sorumluluğunu doğurur. Devletin güç kullanma yetkisi kaynağını yasalardan almalıdır. Aksi durumda emir “kanunsuz” hale gelir. Hatta zor kullanma yetkisi yasal zemine dayanmadığında “**Yaralama**”⁶ ve “**Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma**”⁷ suçlarını oluşturur. (*Hatırlatmakta fayda var: Bu ilke farklı ülkelerin hukuk sistemlerine, Hitler’den sonra, devlet görevlilerinin “Ne emir verildiyse onu uyguladım.” diyerek kendisini savunması sebebiyle girmiştir. Yalnızca emri veren sorumlu olamaz, uygun koşullarla emri uygulayan da sorumlu olmalıdır. Yoksa tek suçlu Hitler mi?!*)
4. İşçiler hakkında ortaya atılan “eyleme silahlı katılma” suçu, herhangi bir somut delile dayanmadan ortaya atılmıştır. Bu, “**İftira**”⁸ suçudur. Zira ortada, yasalarda sınırları ve yöntemi belirtilen biçimde bir soruşturma süreci olduğundan bahsedilemez. Bu durumda Savcı ve iddianameye dayanarak paralelinde haber yapan basın organları iftira suçu işlemektedir.

*****

GEREKÇELİ KARAR

İşçilerin toplu olarak iş bırakma eylemi yapmalarının yasadışı olduğu iddiası gündeme geldi. Ancak işçilerin ücretlerinin ödenmemesi sebebiyle iş bırakmaları Anayasa'nın 55. maddesinde "*Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır.*" denilerek güvence altına alınan ücreti alamamaları sebebiyle; İş Kanununda (Madde 34)⁹ tanınan yasal haklarını kullanmaları anlamına gelir. Söz konusu olayda işçilerin aynı zamanda çalışma koşulları ve iş cinayetlerini de protesto etmeleri eylemlerini yasadışı hale getirmez. Dolayısıyla bu tip herhangi bir şekilde şiddet içermeyen ve hak arayışı içindeki eylemlere yapılan müdahaleler kanuna ve Anayasaya aykırıdır.

Eylemlere katılanlara yöneltilen "*Görevi yaptırmamak için direnme*" (TCK 265), "*İş ve çalışma hürriyetinin ihlali*" (TCK 117), "*Kamu malına zarar verme*" (TCK 151 ve 152) ve "*Toplantı ve yürüyüşlere silah vb aletlerle katılma*" (2911 Sayılı Kanuna Muhalefet) suçlamaları, bu gibi kitlesel eylemlerin haklı taleplerini kamuoyu nezdinde bir tür karalama kampanyasıyla örtme çabası olarak düşünülebilir. Zira suçlamalara bakınca, herhangi somut delile dayanmadan, kolluk görevlileri ve savcıların peşin hükümlerle yürüttükleri soruşturmaların neticesinde iddianameye girdiği rahatlıkla görülüyor.

Bu yasadışılık iddiası; iş bırakma eyleminin toplu olarak yapılmasının o eyleme grev özelliği kazandırdığı şeklinde bir yorumla ortaya atılıyor. Ancak iş bırakma hakkını düzenleyen kanun maddesine göre, "*(işçilerin) kişisel kararlarına dayanarak iş görme borcunu yerine getirmemeleri sayısal olarak toplu bir nitelik kazansa dahi grev olarak nitelendirilemez.*" Dolayısıyla işçilerin gerçekleştirdiği iş bırakma eylemi toplu şekilde de yapılırsa grev özelliği kazandığından bahsedilemez. Kaldı ki; grev hakkı özel koşullarla ortaya çıkabilecek bir eylemi tarifler ve ismiyle müsemma bir "hak"tır.

3. Havalimanı işçilerinin ortaya koyduğu eylemi nitelemek için en uygun tanım ise toplu eylem hakkının kullanılmasıdır. Bu hak; Anayasanın 34. maddesi¹⁰ ve Avrupa Sosyal Şartı'nın 6. maddesinde¹¹ güvence altına alınmıştır. Yargıtay'ın konuyla ilgili daha önce verdiği bir kararda¹² "*Gerek ILO gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Mahkeme kararları ve yine Avrupa Sosyal Şartı kapsamında grevi de kapsayan toplu eylem hakkı bir insan hakkı olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda toplu eylem hakkı bir üst kavram olarak benimsenmiş olup, buna grev yanında grev benzeri protesto eylemleri, kurallı çalışma, işi yavaşlatma gibi eylemler de dahil edilmiştir.*" denilerek toplu eylem hakkının kapsamı oldukça geniş bir şekilde ortaya konulmuştur. Bütün bunlara rağmen, mahkemenin 3. Havalimanı işçilerini bu eylemleri sebebiyle tutuklaması adı anılan bütün sözleşmelere ve Yargıtay'ın açıkladığı kapsama aykırılık teşkil eder. Mahkemenin kararı; kaynağını yasadan alan bir hakkın kullanımını engellemektir ve asıl suç olan budur.

Öte yandan işçilerin toplu eylemine “öncülük eden” ya da bu eylemi “örgütleyen” sendikacılara yöneltilen suçlamalar ise Anayasada ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde düzenlenen “*düşünce ve ifade özgürlüğü*” ile “*toplantı ve örgütlenme özgürlüğüne*” ilişkin haklar kapsamında yer alan sendikal faaliyette bulunma hakkının açıkça ihlal edilmesidir. Bir hakkın ihlal edilmesi için doğrudan o hak özelinde bir fiilin ortaya konması gerekmez. Yasal bir hakkını kullanan işçilerin, başka konular hakkında suçlanarak bu haklarını kullanılmaz hale getirmeye çalışmak da ihlaldir.

Tutuklanan işçi ve sendikacılara yöneltilen suçlamaların tutuklama ile sonuçlanması Ceza Muhakemesi Kanunu’nda yer alan; tutuklama sebebinin var sayılabileceği belirtilen katalog suçlar düzenlemesinin kötüye kullanılmasıdır, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun yalnızca “Toplantı ve yürüyüşe silahlı katılanlar” başlıklı 33. maddesi¹³ tutuklama gerektiren katalog suçlardan biridir. Ancak bütün kamuoyunun ve bu kararı veren mahkemenin de bildiği (dosyaya bunu işaret eden bir delil girmediğine göre) üzere 3. Havalimanı işçilerinin eylemi barışçıl nitelikler taşımaktadır. Dolayısıyla herhangi bir içeriğe sahip barışçıl bir eyleme katılmak tek başına tutuklama sebebi olarak değerlendirilemez. Ancak temel hak ve özgürlükler çerçevesinde gerçekleştirilen eylemler dahi siyasi sebeplerle peşinen cezalandırılmak istendiğinde tutuklama “*tedbirine*” başvurulmaktadır. Evet, tutuklama kanunda düzenlendiği şekliyle bir tedbirken, uygulamayla cezalandırma mekanizmasına dönüşmüş durumdadır.

İşçilere destek olmak amacıyla Kadıköy’de düzenlenen eyleme de müdahale edilmiştir. Bu müdahale anayasal bir hak olan “toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı”nın doğrudan ihlalidir. Bu hakkı kullanmak için herhangi bir izin dahi alınması gerekmez. Dolayısıyla bu türden barışçıl eylemleri gerçekleştirenlerin gözaltına alınmaları, Türkiye pratiğinde yaygın olduğu üzere tamamiyle keyfidir. 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda toplantıların yasaklanmasının ancak “*suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde*” (Madde 17)¹⁴ mümkün olacağı düzenlenmiştir. Buradan hareketle yine bir yasaklamanın gündeme gelebilmesi için, açık ve yakın bir tehlikenin varlığının yalnızca farazyete dayanmaması, yasaklama yetkisinin keyfilığe sebebiyet verecek derecede geniş uygulanmaması gerekir.

NOTLAR VE EKLER

1- TCK MADDE 265: Görevi yaptırmamak için direnme

- (1) Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- (2) Suçun yargı görevi yapan kişilere karşı işlenmesi halinde, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
- (3) Suçun, kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde, verilecek ceza üçte biri oranında artırılır.
- (4) Suçun, silahla ya da var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.
- (5) Bu suçun işlenmesi sırasında kasten yaralama suçunun neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerinin gerçekleşmesi durumunda, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

2- TCK MADDE 117: İş ve çalışma hürriyetinin ihlali

- (1) Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye, mağdurun şikayeti halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.

3- TCK MADDE 151: Mala zarar verme

- (1) Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikayeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

TCK MADDE 152: Mala zarar vermenin nitelikli halleri

- (1) Mala zarar verme suçunun;
  - a) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait, kamu hizmetine tahsis edilmiş veya kamunun yararlanmasına ayrılmış yer, bina, tesis veya diğer eşya hakkında işlenmesi halinde, verilecek ceza “bir” katına kadar artırılır.

4- TCK MADDE 257: Görevi kötüye kullanma

- (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

5- ANAYASA MADDE 137: Kanun emir

Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir.

Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askeri hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.

6- TCK MADDE 86: Kasten yaralama

(1) Kasten başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

7- TCK MADDE 109: Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma

(1) Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

8- TCK MADDE 267: İftira

(1) Yetkili makamlara ihbar veya şikayette bulunarak ya da basın ve yayın yoluyla, işlemediğini bildiği halde, hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını ya da idari bir yaptırım uygulanmasını sağlamak için bir kimseye hukuka aykırı bir fiil isnat eden kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

9- İŞ KANUNU MADDE 34 - Ücretin gününde ödenmemesi

(1) Ücreti ödeme gününden itibaren yirmi gün içinde mücbir bir neden dışında ödenmeyen işçi, iş görme borcunu yerine getirmekten kaçınabilir. Bu nedenle kişisel kararlarına dayanarak iş görme borcunu yerine getirmemeleri sayısal olarak toplu bir nitelik kazansa dahi grev olarak nitelendirilemez.

(2) Gününde ödenmeyen ücretler için mevduata uygulanan en yüksek faiz oranı uygulanır. Bu işçilerin bu nedenle iş akitleri çalışmadıkları için feshedilemez ve yerine yeni işçi alınmaz, bu işler başkalarına yaptırılamaz.

10- ANAYASA MADDE 34 - Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

11- AVRUPA SOSYAL ŞART MADDE 6: Toplu pazarlık hakkı

Akit; taraflar, toplu pazarlık hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla:

(...)

4. Menfaat uyuşmazlığı durumunda çalışanların ve işverenlerin, daha önce yapılan toplu sözleşmelerden doğabilecek yükümlülüklerle bağlı olmak koşuluyla grev hakkı dahil, toplu eylem hakkını tanır.

12- YARGITAY'ın 2014/13055 No'lu kararı

13- 2911 SAYILI TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ KANUNU

MADDE 33 - Toplantı ve yürüyüşe silahlı katılanlar

(1) Toplantı ve gösteri yürüyüşlerine;

- a) Ateşli silahlar veya havai fişek, molotof ve benzeri el yapımı olanlar dâhil patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir, demir bilye ve sapan gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler taşıyarak veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesair unsurlarla örterek katılanlar iki yıl altı aydan dört yıla kadar,
- b) Yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşıyarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyerek katılanlar ile kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşıyarak veya bu nitelikte sloganlar söyleyerek veya ses cihazları ile yayınlamak katılanlar altı aydan üç yıla kadar, hapis cezası ile cezalandırılırlar.

14- 2911 SAYILI TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ KANUNU

MADDE 17: Toplantının ertelenmesi veya bazı hâllerde yasaklanması

Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir.